

Automatizovaný informační systém památkové péče

Koncepční linie vývoje moderní památkové péče v tomto století je poznamenána výrazným posunem od ochrany jednotlivých uměleckých děl k péči o celé architektonické a urbanistické soubory. Současně se rozšiřuje zájem památkové péče, dosud soustředěné na umělecko-historické a historické hodnoty starších vývojových etap, i na památky nedávné minulosti, a to všestranně. Mezi kulturní památky patří dnes již nejen díla architektonická, malířská, sochařská a umělecko-řemeslná, ale i objekty dokládající historický vývoj společnosti, revolučního dělnického hnutí a protifašistického odboje, vědeckého a technického pokroku, lidové kultury apod.

Socialistická památková péče klade důraz také na to, aby kulturní památky byly vhodným způsobem začleněny do současného života. V praxi to znamená, že v památkových objektech bydlí a pracují lidé, jsou do nich umísťovány obchody, slouží hromadnému ubytování, administrativě atd. Památky — často spolu s obklopující je historickou zelení — dotvářejí také významným způsobem životní prostředí.

Proto památková péče vyžaduje těsnou součinnost mnoha pracovních disciplín a specializací a zasahuje do řady resortů. To vyvolává zvýšené nároky na soustřeďování informací, které jsou základním předpokladem plnění koncepce státní památkové péče na úrovni celostátní, krajské i Národního výboru hl. města Prahy.

Význam budování informačních systémů vyplývá z usnesení vlád ČSR a ČSSR. Potřeba vybudovat prohloubené informační systémy v oblasti památkové péče se však projevovала již dříve. Na téma „Příspěvek k systému standardní inventarizace stavebních památek“ uspořádal Státní ústav pro rekonstrukci památkových měst a objektů v Praze a v Náměšti nad Oslavou v září 1969 konferenci s mezinárodní účastí. Řada referátů byla věnována zásadním problémům dokumentace stavebních památek. Přednesl jsem tam příspěvek věnovaný využití moderní techniky pro účely evidence nemovitých kulturních památek.¹ V tomto příspěvku se již tehdy uvažovalo o využití děroštitkových statistických strojů a případně i samočinných počítačích strojů. Navrhovaný systém měl poskytovat informace o základních údajích sloužících především operativním potřebám oborů. Např. při výběru objektů pro určité využití, při územním plánování, pro plánování finanční, materiální, kapacitní i pro prognostické úvahy.

V Pražském středisku státní památkové péče a ochrany přírody byl pak v roce

1971 zaveden informační systém omezený na nemovité kulturní památky stavební povahy s použitím dřevných štítků zpracovávaných na strojním zařízení ARITMA. V druhé etapě byly údaje převedeny do paměti samočinného počítače MINSK 32, a to v rámci registrů budov tehdy vzniklého Integračního městského informačního systému (IMIS) jako subregistr památkových budov. Tohoto subregistru zaměřeného na identifikační a základní údaje (zejména stavební typ, využití současné i navrhované, majetkoprávní údaje, plánovací údaje) bylo využíváno při zpracovávání desetiletého výhledového programu obnovy kulturních památek, pro programování jejich obnovy v šesté a sedmé pětiletce i pro rozborové úvahy zpracovávané pro Prognózu rozvoje oboru památkové péče v ČSR, pro území Prahy, do roku 2000.

Ve druhé polovině sedmdesátých let byla zkoumána možnost využití karet s okrajovým děrováním, ale tento pokus Státní ústav památkové péče a ochrany přírody nedokončil. Od roku 1975 pracovalo Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody Východočeského kraje v Pardubicích na automatizovaném registru nemovitých kulturních památek s využitím počítače Tesla 200 a do konce roku 1980 experimentálně zpracovalo tři okresy (Ústí nad Orlicí, Svitavy a Chrudim).

Významného úspěchu v budování automatizovaných informačních systémů bylo dosaženo na Slovensku. První etapa jeho budování ve všech okresech Slovenské socialistické republiky byla dokončena v roce 1980, nyní probíhá jeho etapa druhá. Dalším úspěchem je vypracování, projednání a schválení projektového úkolu zpracovaného řešitelským týmem, v němž jsou zastoupena některá krajská střediska a Pražské středisko státní památkové péče a ochrany přírody. Hlavním řešitelem je Státní ústav památkové péče a ochrany přírody. Projektový úkol zahrnuje obor památkové péče.

V současné době se zabývají pracovníci Pražského střediska přípravnými pracemi k prohloubení subregistru památkových budov a jeho zapojení na Městský informační systém budovaný v hlavním městě Praze ve smyslu usnesení vlády ČSR č. 145/77. Praha totiž byla vybrána spolu s Ostravou, Brnem a Plzní k vybudování vzorového městského informačního systému. Význam pražských památkových budov plně zdůvodňuje, aby byly zpracovány jako specializovaná součást uvedeného systému.

Vzájemný vztah oborových systémů MONUMIS a NATURIS, budovaných resortem ministerstva kultury ČSR, vyplývá nejen z příslušných usnesení vlády ČSR, ale i z racionálního požadavku integrovat oba systémy navzájem se překrývající za respektování rozdílnosti oborových přístupů. Z těchto hledisek připravuje subregistr památkových budov i Pražské středisko. Obsahově bude subregistr zaměřen na jednotlivé okruhy údajů potřebných pro plnění základních úkolů státní památkové péče v hlavním městě Praze.

V prvním okruhu budou zachyceny informace umožňující identifikaci jednotlivých prvků subregistru a současně i jeho návaznost na informační systém Útvaru hlavního architekta (ISÚHA, VHPM a další). V dalších okruzích bude vyjádřen stu-

peň památkové ochrany, majetkoprávní údaje s udáním resortu a odvětví. Z hlediska vlastní práce památkové péče je zvlášť závažný okruh údajů obsahující technický popis památkových budov s uvedením podrobnějších informací o stavebních konstrukcích, užitných plochách a obestavěném objemu, stupni technického stavu budov a jejich využití. Specifický bude okruh informací charakterizující památkový objekt z hlediska architektonického, historického a umělecko-historického. Jak se již dříve ukázalo, jsou velmi důležité územně plánovací údaje a informace pomáhající řádnému programování a plánování soustavné údržby a obnovy památkových budov, včetně přípravy a plánování restaurátorských prací — malířských, sochařských a umělecko-řemeslných děl. Kvalifikovaně vypracované plány umožní uvádět do souladu ekonomický zřetel s významem kulturních památek a jejich kulturně politickou závažností.

Ač vytvářený subregistr památkových budov je zaměřen především pro potřeby památkové péče, přispěje i k práci na systémech disciplín, které s ní bezprostředně souvisejí. Ke splnění úkolu je ale třeba především vypracovat jednotnou odbornou terminologii (dosud se např. nerozlišují pojmy jako regenerace, reanimace, revitalizace, rekonstrukce, modernizace aj., ač patří mezi pojmy nejzákladnější). Automatizovaný informační systém přitom předpokládá, aby každému pojmu odpovídal jeden přesný výraz. Problémy s vypracováním takové terminologie pro památkovou péči, ale zejména pro dějiny umění jsou tím složitější, že je zde vžitá praxe odborníků vyjadřovat výsledky své práce literární formou. Pokusy z příbuzných oblastí ukázal, o jak obtížný úkol jde.² Ideový projekt subsystému SBÍRKY, zpracovaný Ústavem pro informaci a řízení v kultuře, prokázal tuto složitost na příkladu historických hodin. Proto automatizovaný informační systém pro umělecko-historickou stránku památek bude možno řešit teprve v dalších etapách.

Do jednotné a přesné terminologie je třeba převést i údaje, které shromáždily o pražských památkách státní seznamy kulturních památek a jejich přílohy. Současně je třeba, aby nové informace byly zachycovány již z hlediska požadavků automatizovaného informačního systému.

Je nepochybné, že automatizovaný informační systém přinese památkové péči mnoho pozitivního. Jeho vybudování na skutečně vysoké úrovni si však vyžádá ještě mnoho odborného i organizačního úsilí.

POZNÁMKY

¹ Mayer, J.: Využití moderní techniky pro účely evidence nemovitých kulturních památek, Sborník přednášek symposia „Příspěvek k systému standardní inventarizace stavebních památek“, Praha — Náměšř nad Oslavou, 1969.

² Ideový projekt subsystému Sbírký zpracovaný ÚÍŘK.